

LLEGENDES DEL MONTSENY

RAMON CASTELLÓ I SALA

La muntanya del Montseny està plena de llegendes, particularment el poble de Viladrau, voltat d'ermites, fonts i arbres, és una població plena de vida i de llegendes i sempre s'ha donat de tot cor als visitants del Montseny.

Al Montseny, l'arbre sempre ha estat motiu de respecte i admiració, ja en temps remots quant els carboners hi feien carbó d'alzina, respectaven l'arbre i de les seves branques feien el carbó.

FESTA DE L'ARBRE DE MAIG

Per la festa de l'Arbre de Maig, a Viladrau la fadrinalla anava a cercar l'arbre que volien emportar-se del bosc seguits per un flabiolaire. Triat l'arbre els músics tot sonant el tamborí i el flabiol, donaven una volta sencera a l'arbre amb tota cerimònia, després de la qual restava l'arbre propietat de la fadrinalla i el seu propietari en perdia tots els drets. Era inútil tota apel·lació jurídica ja que el Tribunal cedia l'arbre a la fadrinalla per efecte de la llei de costums. També era costum cremar el vern. Encenien unes grans fogueres fetes amb vern que anaven a cercar, i portaven el més alt i gros del terme: la mainada i els fadrins el portaven a pes de braços al poble, on el polien, l'allisaven i la mainada recollia tanta ginesta com podia per guarnir-lo. A voltes el coronaven amb un cistell vell o bé amb alguna altra andròmina. Després hi calaven foc com a fi de festa.

JUNTA D'ARBRE

Era un costum molt arrelat al Montseny, en temps que no existien els ajuntaments, que quant es presentava algun perill o bé s'havia de tractar algun afer de caràcter col·lectiu, s'apleguessin els homes més entenimentats i de bon consell del poble, en JUNTA D'ARBRE, per la qual cosa es reunien sota un arbre de bon brancatge per poder-s'hi enquibir i aixoplugar, per tal de nomenar la persona que encarregaven el compliment dels acords. A Viladrau la JUNTA D'ARBRE solia fer-se sota un castanyer que hi havia prop de la Font del Castanyer.

Per Sant Segimon, el dia primer de maig, el jovent de Viladrau pujava a l'ermita on va fer penitència el sant, i al so d'una cançó pròpia per a aquest aplec feia un ballet. Ballaven al so d'una cançó amb flabiol i tamborí voltant un arbre que s'aixecava senyorívol al costat de l'ermita: antigament, els anys que la fadrinalla que acudia a l'aplec era prou nombrosa i hi havia joves ben ferrenys, solien arrencar un pi, el qual, de retorn al poble plantaven a la plaça repetint al seu entorn la ballada, després feien una gran foguera.

SANT SEGIMON

El poblet de Viladrau tenia molta devoció a Sant Segimon, a Sant Martí i a Sant Marçal en el convent del qual veneraven l'Icona del Sant amb molta devoció per curar dolors i llagues de tota mena, fins i tot la lepra. També les dones de Viladrau tenien molta devoció a la Mare de Déu de L'Erola.

El Príncep Segimon era fill de Gundemar, Rei que regnà després de Viteric i restablí el catolicisme com a religió de l'Estat i morí l'any 612. El Príncep Segimon, deixeble de Sant Avit, desdenyós de la vida cortesana i palatina, més amic de la pobresa i de la penitència va fugir de Palau per anar a fer vida d'oració i dejuni a una cova del Montseny. Com a penitència només menjava un pa cada setmana que li donaven d'almoina els monjos de Sant Marçal i unes pomes d'un pomer que hi havia vora una font de la muntanya. Adolorit i desconsolat el seu pare per la pèrdua del seu fill, que feia més de dos anys vida solitària al Montseny, un divendres en anar el Príncep a Sant Marçal a recollir el pa de la setmana, va trobar el seu pare que preguntava als monjos si li sabrien donar raó del seu fill. Els monjos varen dir-li que no, que potser en sabia quelcom un solitari penitent que vivia en una cova de la muntanya, per la qual cosa el presentaren al penitent a qui ells donaven el pa.

El Príncep Segimon estava tan desfet que el seu pare no el va reconèixer, i aquest per la seva part estava tan desmillorat com el seu fill, així que el Príncep per compassió li digué que coneixia el seu fill i li podia donar noves, i tots dos varen encaminar-se cap a la cova. Arribats a la Font de la Pomereta varen reposar, i allí Segimon no es va poder aguantar més i confessà al seu pare que ell era el seu fill. Submís Segimon a la voluntat del seu pare va tornar al Palau i es casà. A la mort del seu pare va cenyir la corona del Rei i governà al seu poble amb gran seny i virtut. El Rei Clodomir, fill segon del Rei Clodoveo d'Orleans, envejós del seu prestigi li va promoure la guerra, el féu presoner i llençà el seu cos dintre d'un pou on va morir.»

El seu cos restà ignorat per molts anys, fins que un dia miraculosament, uns bous que llauraven varen descobrir i desenterrar dues creus de fusta que el sant hi havia deixat durant la seva estada, i així, damunt del que fou la seva cova, aixecaren un Santuari que en altre temps gaudí de gran fama i prestigi. Segons la tradició l'aigua del pou on va morir Sant Segimon, va tenir gran virtut remeira per tota la gent de la muntanya del Montseny. Les mares de Viladrau solien encomanar una oració amb molta fe a Sant Segimon, per tal que guardés els seus fills de la mala intenció de fugir de casa, tal com en va fugir el sant amb la voluntat de lliurar-se a la vida de penitència.

SANTA FE

Santa Fe de molt joveneta es va consagrar a Jesucrist. Era filla del senyor de Rabós de l'Alt Empordà. Dacià, governador romà, va anar a visitar el senyor de Rabós a Barcelona, ciutat on va néixer la santa, i se'n va enamorar, per la qual cosa, la va demanar en matrimoni al seu pare tot fent promences i adul·lacions a la doncella, que aquesta refusà per la seva fe. Molt despitat Dacià, se l'emportà de casa del seu pare amb paraula de casament, més féu empresonar la santa per fer-la desdir de consagrar-se a Crist i que s'avingués als seus propòsits, mes els seus propòsits no van reeixir, ben al contrari, la santa es va enfervorir més encara. Irritat Dacià amb molta fol·lia, manà que fos cremada viva i la santa va morir cremada.

Segons la tradició Santa Fe havia estat al Montseny, i tot baixant del Turó de l'Home, per la Font del Briançó, contenen que va ésser passat el Pla de l'Espinal, en contemplar aquella famosa vall espessa amb tants arbres com mai ella no havia vist, que quedà meravellada i resà una oració de fe al Déu Creador d'aquella naturalesa. Poc podia pensar aquella jove que per aquella oració de fe a Déu, ella un altre dia seria santa i que aquella formosa vall de

la muntanya del Montseny, que ella va conèixer, portaria el nom de VALL DE SANTA FE i tindria una ermita que ens faria recordar a Santa Fe màrtir, degut a aquell dèspota que tant la va martiritzar fent-la morir cremada.

FESTA DE LA SANTA CREU

El dia tres de maig, festa de la Santa Creu, a Viladrau la pagesia portava rams de llorer a beneir a l'església i després els plantaven pels camps i els posaven a les obertures de les cases, portes, finestres i sobretot a les xemeneies a fi de guardar cases i conreus dels llamps i pedregades. En aquesta diada les Majorales del Roser lluïen mantellina blanca tot demanant per les cases del poble dient:

—Què hi ha res per la Santa Creu? Qui no dóna no va al cel!

SANT MARTÍ

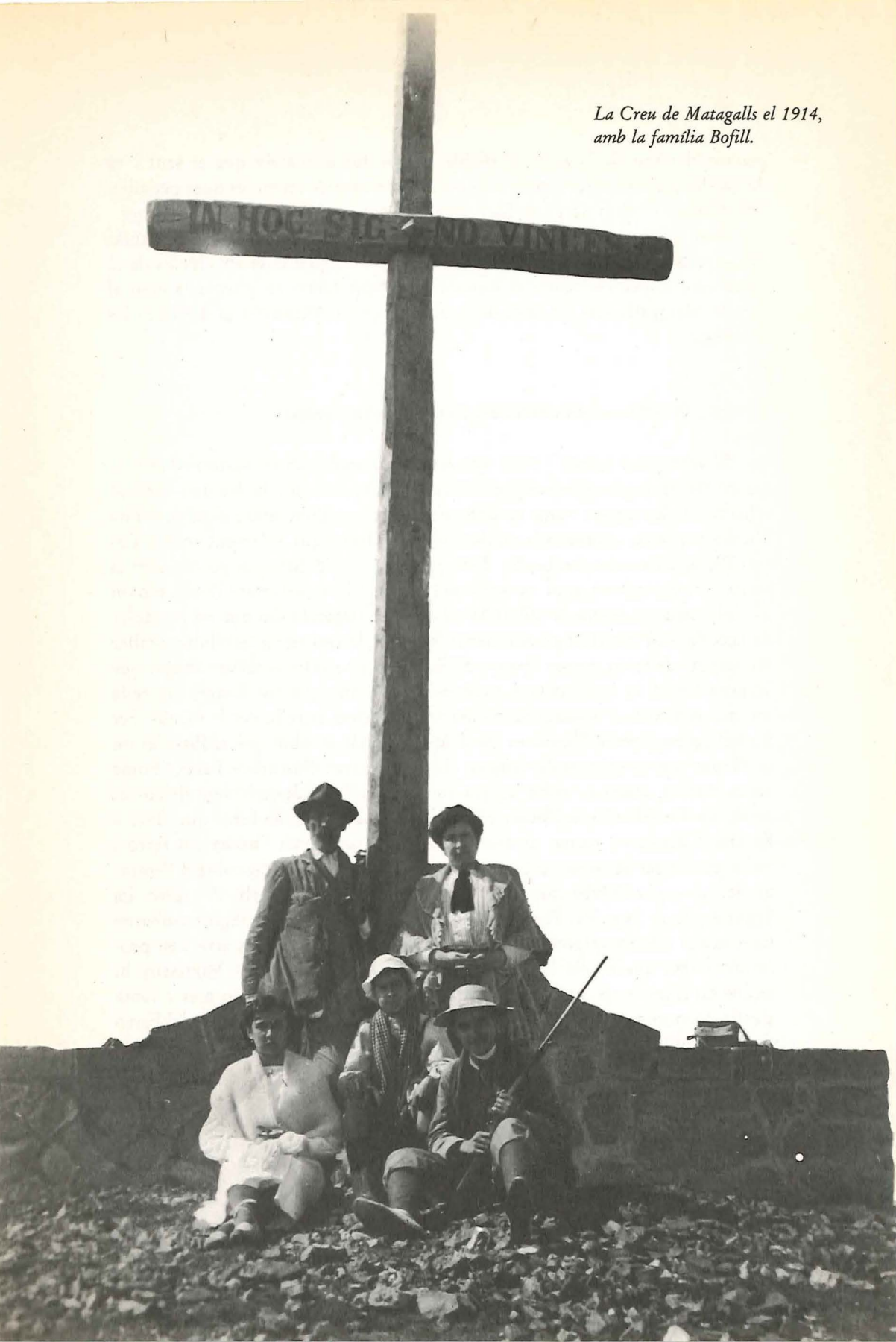
El poble de Viladrau té molta devoció a Sant Martí.

El dia tres de maig, festa de la Santa Creu, hi havia el costum de resar a Sant Martí una oració especial per demanar-li que els guardés de dolenteria, i la fadrinalla que es lliuraven a fer pedrades, demanaven ajut al sant per a que els protegís de rebre un mal cop de pedra.

Per Sant Martí donaven castanyes a tota la mainada forastera que hi anava, la qual, després d'haver-se'n atipat es lliuraven a diversos jocs a base de castanyes: a boles, a piles i a l'estre, on havien de fer caure un canonet de canya dreçat al mig del camp de joc, damunt del qual els jugadors posaven rodolins, cartons o monedes. Hom havia de fer caure el canut amb un cop de palet o pedra, tirats des de certa distància. A Viladrau, per Tots Sants, creien de molt mal averany el menjar-se totes les castanyes torrades per fer la castanyada, i en deixaven unes quantes que qualificaven DE PART DE DÉU. Deien que passava a recollir-les Sant Martí representat per un pobre, i així les donaven al primer captaire que passava a demanar almoïna.

Sant Martí i el diable havien tingut diverses palestres: una vegada que es trobaren a Osormort varen fer juguesca per veure qui de tots dos correria més. Sant Martí féu un bot des de la serra de l'altra banda del riu Ter i anà a caure a Viladrau. El dimoni el volgué imitar i va caure com un sac enmig del riu i va aixecar tants esquixos que va mullar tots aquells verals i deixà el riu gairebé eixut. Per efecte de l'embranchida, Sant Martí deixà marcada la seva

*La Creu de Matagalls el 1914,
amb la família Bofill.*

petjada damunt de la roca; el diable volgué fer el mateix que el sant i va deixar-hi gravada la seva pota de porc. Encara avui es veuen les dues petjades, una d'home i l'altra de porc, les dues de costat vora la font d'en Masferrer.

El dimoni no podia guanyar perquè Sant Martí el dia abans havia plantat una creu al cim de Matagalls al Montseny, per la qual cosa els efectes de la santa creu impediren saltar el dimoni. Fou Sant Martí en plantar la creu al cim de Matagalls, qui foragità de la muntanya del Montseny el dimoni i les bruixes.

L'OCELL PIGOT, L'HERBA PIGOTERA, O HERBA DEL FERRO

El Montseny a més d'ésser una muntanya molt rica en varietat d'arbres, també ho és molt en bones herbes conegudes; amb tot hi ha una varietat d'herbes de les quals l'home en desconeix la seva utilitat: entre aquestes hi ha l'herba pigotera, anomenada també herba del ferro que solament coneix l'ocell Pigot, anomenat també Bec Fort per la força del bec que pot foradar el ferro. L'home coneix aquesta herba pel niu del Pigot, solament l'ocell sap on es troba aquesta herba de tall al Montseny. La llegenda diu que un bandoler de la colla d'en Serrallonga, anomenat Serraller, la feia servir per llimar i tallar els barrots de ferro, reixes i panys de les presons que les tancaven, degut que aquesta herba és molt tallant i corrosiva. L'home que tot llaurant la rella arrenca una mata d'aquesta herba del ferro, parteix la rella per la meitat. Per trobar aquesta herba l'home es val d'aquest mitjà: es sabut que el Pigot és un ocell que fa el niu al mes de maig en el tronc gruixut d'un arbre, i així, l'home cerca el niu i, quant el troba, espera que l'ocella l'abandoni deixant de covar; en deixar l'ocella el niu, l'home el tapa amb una planxa de ferro que clava a l'arbre. L'ocella en tornar al niu i trobar-lo tapat, cerca l'herba del ferro i torna per fregar-la contra el ferro clavat a l'arbre, fins que descobreix l'entrada del niu i per l'herba que cau a terra, coneix l'home l'herba del ferro. La llegenda de la Font del Ferro de Viladrau, sorgí quant uns Pigots trobaren unes mates d'herba pigotera que es menjaren i picotejaren les arrels en profunditat fins que brollà l'aigua del ferro. A la muntanya del Montseny hi tenim diverses fonts amb aigua de ferro, mes no en tenim cap més a tanta alçada de muntanya, ni amb aigua de tan bona qualitat, com la Font del Ferro de Viladrau, prop de la font de les Païtides.

LLEGAT DE LES «LLEGENDES DEL MONTSENY»

El poble de Viladrau ple de llegendes, de bona gent senzilla i plena de relació humana, amb una germanor nascuda de partir-se el pa i la sal com feïen els ermitans amb la gent del Montseny. Tenen, per tradició, un gran amor als arbres com a testimoni de reunions d'homes de seny i consell que resolien els seus acords amb pau, amor i harmonia; a les seves fonts, als seus ermitans i ermites per devoció; als poetes contemporanis Jaume Bofill i Matas i mossèn Pere Ribot, els poemes dels quals fan renéixer pau i amor a la muntanya del Montseny; amb la llegenda de Santa Fe amb la seva meravellosa vall que tant estimem els qui sabem apreciar la natura i la seva bellesa. I, recordant el poeta «Guerau de Liost», direm: Déu te guard vianant! —que t'imposi el Montseny— una mica d'amor —i una mica de seny.